

POSTANOWIENIE

Dnia 28 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania W. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Bydgoszczy
z udziałem P. T. i J. L.
o podstawę wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 28 lutego 2024 r.,
wniosku o uzupełnienie postanowienia Sądu Najwyższego
z dnia 8 listopada 2023 r.,

oddala wniosek.

UZASADNIENIE

W postanowieniu z dnia 8 listopada 2023 r. Sąd Najwyższy - w sprawie z odwołania W.K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Bydgoszczy z udziałem P. T., J. L. o podstawę wymiaru składek – w pkt 1. oddalił zażalenie odwołującego się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 stycznia 2023 r., sygn. akt III AUa 1437/20, a w pkt 2. zasądził od W. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Bydgoszczy kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym.

Pełnomocnik organu rentowego radca prawny Ź.K. złożyła wniosek o uzupełnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2023 r. w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu przez zasądzenie od odwołującego na

rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych w wysokości dodatkowo 240 zł (łącznie 480 zł), lapidarnie podnosząc, że zażalenie dotyczyło dwóch odrębnych spraw (podstaw wymiaru składek zainteresowanych: J. L. i P. T.), a koszty zasądzone przez Sąd Najwyższy odpowiadają wysokości jedynie jednej sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o uzupełnienie postanowienia jest nieuzasadniony.

Przedmiotem sprawy były odwołania płatnika składek W. K. od decyzji ZUS ustalającej podstawy wymiaru składek kilku pracowników jego przedsiębiorstwa. Decyzja organu rentowego wynikała za stanowiska, że osoba wykonująca pracę na rzecz swojego pracodawcy na podstawie umów cywilnych zawartych z pracodawcą albo z osobą trzecią, z którą także łączy pracodawcę umowa, podlega obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu jako pracownik na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, a płatnikiem składek z tytułu tego ubezpieczenia jest jej pracodawca. Wyrokiem z dnia 12 maja 2022 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 30 czerwca 2020 r., sygn. akt VI U 927/19, i oddalił odwołania W. K. oraz rozstrzygnął o kosztach procesu za I i II instancję. Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku wniósł W. K. Skarżący oznaczył wartość przedmiotu zaskarżenia na kwoty: 11.863 zł dla A. H., 3.133 zł dla P. T., 15.591 zł dla A. S., 4.555 zł dla J. L. W postanowieniu z dnia 10 stycznia 2023 r., sygn. akt III AUa 1437/20, Sąd Apelacyjny w Gdańsku odrzucił skargę kasacyjną W. K. – w części tj. w zakresie rozstrzygnięcia o podstawach wymiaru składek J. L. i P. T. – od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 12 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy oddalając zażalenie płatnika składek na powyższe postanowienie wskazał, że zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c., skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych jest niższa niż dziesięć tysięcy zł. W razie objęcia jednym wyrokiem wielu decyzji ustalających płatnikowi składek (pracodawcy) i wskazanym w tych decyzjach

pracownikom podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną oznacza się odrębnie względem każdego ubezpieczonego pracownika (art. 19 § 2 w związku z art. 398⁴ § 3 k.p.c.). W sprawach o ustalenie wysokości składek na ubezpieczenie społeczne wartością przedmiotu zaskarżenia jest różnica między składką należną, wynikającą z zaskarżonej decyzji za sporny okres, a wysokością składki wskazywaną (zapłaconą) przez odwołującego się płatnika. Zatem wartość przedmiotu zaskarżenia (którego wysokość decyduje o dopuszczalności skargi kasacyjnej) oblicza się odrębnie w stosunku do każdego pracownika i stanowi ją różnica w kwocie składek zapłaconych przez płatnika i żądanych przez organ rentowy. W tej sytuacji Sąd Apelacyjny prawidłowo więc uznał, że różnica w wysokości składek uiszczonych przez płatnika a składkami, jakie winien on opłacić również z tytułu umów cywilnoprawnych wynosi mniej niż 10.000 zł.

W ocenie Sądu Najwyższego art. 98 § 1 k.p.c. kreuje w procesie cywilnym dwie podstawowe zasady rozstrzygania o kosztach procesu: zasadę odpowiedzialności za wynik procesu oraz zasadę kosztów niezbędnych i celowych. Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez pełnomocnika należy zaliczyć wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata (radcy prawnego) - art. 98 § 3 k.p.c. Stosownie do § 10 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015 r. (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935) stawki minimalne wynoszą za prowadzenie spraw w postępowaniu zażaleniowym: 1) przed sądem okręgowym - 25% stawki minimalnej, a jeżeli w pierwszej instancji nie prowadził sprawy ten sam radca prawny - 50% stawki minimalnej, w obu przypadkach nie mniej niż 120 zł; 2) przed sądem apelacyjnym lub przed Sądem Najwyższym - 50% stawki minimalnej, a jeżeli w poprzedniej instancji sprawy nie prowadził ten sam radca prawny - 75% stawki minimalnej, w obu przypadkach nie mniej niż 240 zł.

Zgodnie z art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c. kilka osób może w jednej sprawie występować w roli powodów lub pozwanych, jeżeli przedmiot sporu stanowią roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju, oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej, jeżeli ponadto właściwość sądu jest uzasadniona dla każdego

z roszczeń lub zobowiązań z osobna, jako też dla wszystkich wspólnie (współuczestnictwo formalne).

W kontekście wskazanych na wstępie ustaleń należy stwierdzić, że występowanie w sprawie odwołującego się od decyzji ZUS oraz zainteresowanych pracowników miało charakter współuczestnictwa formalnego.

Stosownie do art. 105 § 1 k.p.c. współuczestnicy sporu zwracają koszty procesu w częściach równych. Sąd może jednak nakazać zwrot kosztów odpowiednio do udziału każdego ze współuczestników w sprawie, jeżeli pod tym względem zachodzą znaczne różnice. W przepisie tym chodzi o stronę przegrywającą spór. Zwrócić jednak należy uwagę, że zainteresowani stanowią specyficzną formę uczestnika procesu.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że o tym, czy konkretna osoba (podmiot) posiada status zainteresowanego ze względu na przedmiot postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych przesądza nie jej subiektywne przekonanie, ale obiektywna okoliczność, że w danym wypadku prawa lub obowiązki tej osoby (podmiotu) „zależą” od rozstrzygnięcia sprawy. Z tej przyczyny, sąd prowadzący postępowanie w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych powinien w każdym wypadku ustalić, czy przedmiot tego postępowania wskazuje na to, że określona osoba (podmiot) powinna w danym wypadku korzystać ze statusu prawnego zainteresowanego w myśl art. 477¹¹ § 2 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2008 r., I UK 79/08, OSNP 2010 nr 7-8, poz. 99). Zainteresowany ma interes prawny w uzyskaniu określonego orzeczenia sądowego, jeżeli decyzja organu rentowego kształtująca sytuację prawną strony danego materialnoprawnego stosunku ubezpieczenia społecznego wpływa na jego prawa i obowiązki, choć nie wynikają one bezpośrednio z tej decyzji (wyrok Sądu Najwyższego z 1 marca 2018 r., I UK 128/17, LEX nr 2495972).

Jeżeli zainteresowany nie bierze udziału w sprawie, sąd powinien zawiadomić go o toczącym się postępowaniu. Zainteresowany może wówczas przystąpić do sprawy w ciągu 2 tygodni od dnia doręczenia zawiadomienia. Zainteresowany może zająć na rozprawie stanowisko aprobujące decyzję ZUS lub odwołanie płatnika składek. Przed zajęciem stanowiska w sprawie zainteresowany

nie powinien być utożsamiony z „klasyczną” stroną powodową lub pozwaną ani ze stroną wygrywającą lub przegrywającą proces, co implikuje również ocenę dotyczącą zwrotu kosztów procesu oraz może modyfikować zasady rozstrzygania o kosztach zastępstwa procesowego w przypadku współuczestnictwa formalnego.

Ponieważ przepisy nie określają wyraźnie sposobu pobierania przez zawodowych pełnomocników opłat za zastępowanie kilku współuczestników formalnych, to zachodzą przesłanki do przyjęcia w drodze analogii, iż podobnie jak przy prowadzeniu odrębnie spraw kilku powodów opartych na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej, pobierane są opłaty od każdego z nich oddzielnie. Współuczestnictwo formalne jest bowiem dobrowolne i zależy wyłącznie od powodów, którzy mogą udzielić pełnomocnictwa jednemu pełnomocnikowi i skumulować sprawy w jednym pozwie albo udzielić pełnomocnictwa jednemu lub kilku pełnomocnikom i wnieść kilka pozwów, zachowując niewątpliwie prawo do oddzielnych wynagrodzeń.

W uchwale z dnia 8 października 2015 r., III CZP 58/15, dzieląc argumenty wskazane przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 10 lipca 2015 r., III CZP 29/15, Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że współuczestnikom formalnym (art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c.), reprezentowanym przez jednego pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym, należy się zwrot kosztów procesu obejmujących jego wynagrodzenie ustalone odrębnie w stosunku do każdego współuczestnika. Sąd powinien jednak obniżyć to wynagrodzenie, jeżeli przemawia za tym nakład pracy pełnomocnika, podjęte przez niego czynności oraz charakter sprawy (art. 109 § 2 k.p.c.). Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy, wynagrodzenie przyznane według ogólnej zasady może w niektórych sytuacjach być uznane za zawyżone, nie odpowiadające nakładowi pracy i czasu pełnomocnika. Kumulacja roszczeń do jakiej dochodzi przy współuczestnictwie formalnym i skorzystanie przez współuczestników sporu z pomocy jednego pełnomocnika powoduje bowiem obniżenie kosztów procesu, zarówno indywidualnych jak i publicznych, z wyjątkiem opłat sądowych oraz przyczynia się do usprawnienia i przyspieszenia postępowania, a więc także do zmniejszenia nakładu pracy pełnomocnika oraz zaoszczędzenia jego czasu. Nakłada to w każdym wypadku na sąd obowiązek rozważenia, czy koszty obejmujące wynagrodzenie pełnomocnika powinny być zwrócone

poszczególnym współuczestnikom w pełnej wysokości, czy też w pewnym stopniu obniżone, poniżej stawki minimalnej, stosownie do zmniejszonego nakładu jego pracy i czasu. Taką ocenę uzasadnia przepis art. 109 § 2 k.p.c., wskazujący jakie przesłanki powinien brać pod uwagę sąd ustalając wysokość kosztów poniesionych przez stronę reprezentowaną przez zawodowego pełnomocnika. Są to: niezbędny nakład pracy pełnomocnika, podjęte przez niego w sprawie czynności, charakter sprawy i wkład pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia. Sąd powinien także rozważyć celowość podjętych czynności oraz ich niezbędność ze względu na charakter sprawy. Nie jest możliwe wyczerpujące wyliczenie wszystkich szczegółowych okoliczności mających - w ramach tych przesłanek- wpływ na nakład pracy i czasu pełnomocnika w sprawie, w której reprezentuje on kilku współuczestników formalnych. Niewątpliwie należy brać pod uwagę charakter sprawy, a więc stopień jej złożoności zarówno ze względu na stan faktyczny i trudności dowodowe jak i podstawę prawną przy uwzględnieniu tego, że z uwagi na wspólną podstawę faktyczną i prawną roszczeń pełnomocnik w pewnym zakresie podejmuje czynności odnoszące taki sam skutek w stosunku do wszystkich współuczestników przynajmniej co do okoliczności wspólnych dla nich wszystkich, a zatem ilość reprezentowanych przez niego osób nie ma wpływu na zwiększenie nakładu i czasu jego pracy w tym zakresie.

W ocenie Sądu Najwyższego, rozpoznającego obecny wniosek o uzupełnienie postanowienia przez zwiększenie kosztów zastępstwa procesowego przyznanych w postępowaniu zażaleniowym przed Sądem Najwyższym z tytułu złożenia odpowiedzi na zażalenie, w przypadku współuczestnictwa formalnego wynikającego z występowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych wielu zainteresowanych, gdy roszczenia są jednego rodzaju, oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej, które nie wymagały od pełnomocnika podjęcia w odpowiedzi na zażalenie indywidualnych czynności w odniesieniu do spraw poszczególnych zainteresowanych, celowe było zasądzenie od płatnika składek na rzecz organu rentowego wynagrodzenia takiego jak w jednej sprawie (art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c., w myśl art. 477¹¹ § 2 k.p.c. i art. 109 § 2 k.p.c.).

Biorąc również pod uwagę nakład pracy pełnomocnika przy sporządzeniu odpowiedzi na zażalenie oraz charakter sprawy z udziałem zainteresowanych (art. 109 § 2 k.p.c.) Sąd Najwyższy uznał wynagrodzenie w kwocie 240 zł za prawidłowe.

Z tego względu należało postanowić jak w sentencji (art. 398²¹ w związku z art. 391 § 1 i w związku z art. 361 i art. 351 § 1 k.p.c.).

[a!]